

Зовнішня політика та дипломатія: майстерність і процес прийняття рішень

УДК 327:94

Вячеслав ЦВАТИЙ,
перший проректор
Дипломатичної академії
України при МЗС, кандидат
історичних наук, доцент
кафедри дипломатичної та
консульської служби,
заслужений працівник освіти
України

Це важливе видання побачило світ напередодні нового 2013-2014 навчального року – навчально-методичний посібник доцента кафедри зовнішньої політики і дипломатії Дипломатичної академії України при МЗС України, кандидата політичних наук **Ігоря Івановича Жовкві** – «Процес прийняття зовнішньополітичних рішень в Україні».

Викладання подібних навчальних дисциплін у колишньому СРСР здійснювалося лише в закритих навчальних закладах, а в Україні почало впроваджуватися лише після здобуття незалежності, та й то не відразу. На сьогодні в країні практично відсутні не лише підручники, навчальні посібники, а й навчальні програми з курсу «Процес прийняття зовнішньополітичних рішень».

Рецензія на навчально-методичний посібник:

Жовква І.І. Процес прийняття зовнішньополітичних рішень в Україні / І.І. Жовква: Навчально-методичний посібник. – К.: Дипломатична академія України при МЗС України, 2013. – 104 с.

Понад десятирічний досвід роботи в органах державної влади і практичний досвід викладання у вищих навчальних закладах має І.І. Жовква, із 2007 р. викладає в Дипломатичній академії України навчальні дисципліни: «Процес прийняття зовнішньополітичних рішень» і «Стратегічне партнерство в зовнішній політиці України».

Згаданий навчально-методичний посібник є, фактично, першою і доволі вдалою спробою створити уніфіковане навчальне видання з надзвичайно актуальної тематики – прийняття зовнішньополітичних рішень.

Не менш важливе питання – наскільки посібник актуальний і затребуваний сьогодні? Надамо слово самому авторові: «Процес підготовки та прийняття зовнішньополітичних рішень завжди знаходився в центрі уваги політиків, дипломатів та експертів. Адже від того, наскільки обґрунтованими і ефективними є підготовлені та прийняті ними зовнішньополітичні рішення, залежать долі не лише людей конкретної держави, а й регіону, і навіть світу в цілому... Тому перед майбутніми поколіннями політиків, дипломатів, політологів, фахівців у сфері зовнішніх зносин постає завдання оволодіти сучасними знаннями і

базовими навичками підготовки і прийняття зовнішньополітичних рішень» (с. 3).

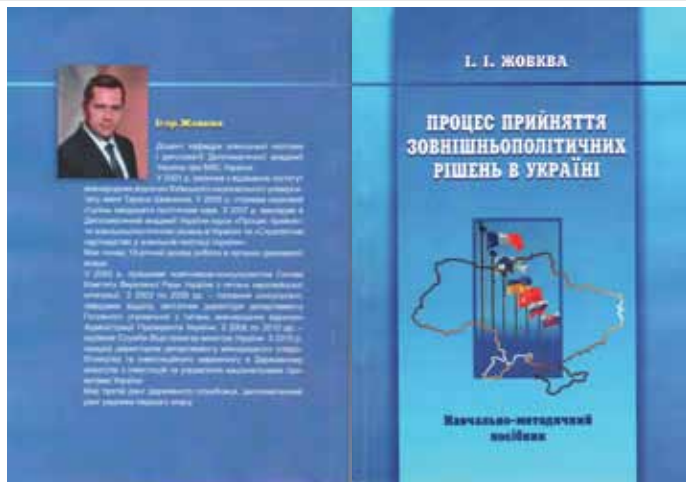
Укладений із урахуванням практичного досвіду роботи автора у сфері розроблення та прийняття зовнішньополітичних рішень і викладання в Дипломатичній академії України, посібник містить різноплановий матеріал, який відображає найбільш важливі аспекти процесу прийняття зовнішньополітичних рішень. Окрім традиційних компонентів подібних видань (робоча навчальна програма, базова лекція, методичні рекомендації для підготовки до семінарських і практичних занять, форми і методи підсумкового контролю тощо), посібник містить вагомий емпіричний матеріал, різноманітні практичні завдання, розв'язання яких допоможе вдалому засвоєнню тематики курсу та стимулюватиме вироблення відповідних практичних

навичок для подальшої роботи у сфері зовнішніх зносин.

Окремої уваги заслуговують подані автором приклади практичних проблемних ситуацій («кейсів»), що потребують прийняття відповідних зовнішньополітичних рішень. Імітація прийняття зовнішньополітичних рішень з метою вирішення цих проблемних ситуацій (ділові ігри) якнайкраще зможе навчити слухачів (студентів) самостійно розробляти, приймати та коригувати зовнішньополітичні рішення.

Виклад навчального матеріалу в посібнику здійснюється на основі структурно-системного та аналітичного підходів, а також порівняльно-історичного і методу історичного моделювання. Використовуються також такі прикладні міждисциплінарні методи, як контент-аналіз, івент-аналіз, когнітивне картування тощо.

Формування у слухачів під час навчання в академії практичних умінь і навичок прийняття зовнішньополітичних рішень сприяє їх підготовці до подальшої роботи в якості державних службовців в органах державної влади, де здійснюється процес підготовки, прийняття та коригування зовнішньополітичних рішень або в якості лобістів і консультантів, які розробляють і просувають ті чи інші проекти зовнішньополітичних рішень у середині держави та на міжнародній арені.

Посібник доповнено зразками документів (пояснювальних записок до проектів зовнішньополітичних рішень), які можуть бути використані при підготовці слухачами аналогічних документів.

Посібник містить широкий перелік рекомендованої літератури. Важливо, що в ньому подано не лише новітні зарубіжні праці, а й упорядковано практично весь масив вітчизняної літератури щодо процесу прийняття зовнішньополітичних рішень (як теоретиків, так і практикуючих дипломатів).

Таким чином, можемо констатувати, що рецензований навчально-методичний посібник відповідає

вимогам вищої школи України, урахуваючи при цьому новітні освітянські тенденції та стандарти, характерні для провідних держав світу, і відтак його практичне використання в навчальному процесі, безумовно, сприятиме успішному просуванню України шляхом прогресивних реформ у сфері підготовки висококваліфікованих фахівців у сфері зовнішніх зносин до інтегрування в європейський і світовий науково-освітній і зовнішньополітичний простори.

На високому методичному рівні викладено розділ «Теорія прийняття рішень як наука», який має переважно прикладний характер. Він присвячений аналізові передумов виділення теорії прийняття рішень в окрему науку, дослідженню основних підходів до аналізу процесу прийняття рішень, характеристикі етапів формування теорії прийняття рішень як науки, науково-методологічної складової поняття «об'єкт теорії прийняття рішень» і «предмет теорії прийняття рішень», а також компаративному (порівняльному) аналізу основних моделей процесу прийняття рішень (с. 19-26). Автор посібника не тільки аналізує існуючу

практику та наявні проблеми в прийнятті та реалізації зовнішньополітичних рішень, а й робить цікаві узагальнення, висновки та рекомендації практичного характеру.

Навчально-методичний посібник підготовлено автором, який є фахівцем у цій проблематиці та має практичний досвід. Саме цим пояснюється високий науковий рівень усієї роботи, який відображає новітні дослідження, а особлива цінність видання – особистісні напрацювання автора.

Усе ж варто зазначити, що цей навчально-методичний посібник в Україні видано вперше. Тому, як і будь-яка значна наукова та творча праця, не позбавлений певних недоліків. Зокрема, хотілося б висловити зауваження-побажання авторові до наступних перевидань посібника (що є безсумнівним!), а саме – включити до навчального посібника в більшому обсязі матеріали з досвіду прийняття зовнішньополітичних рішень інших держав, не обмежуючись прикладами США, Російської Федерації та Великої Британії, зокрема, взяти за приклад усі держави «великої двадцятки», що, безперечно, додасть виданню ще глибшої змістовності та внесе елемент поглибленого компаративного аналізу.

Усе це має спонукати автора до нових наукових пошуків і досліджень. Читач, який вдумливо ставиться до складних і суперечливих подій сьогодення у світовій політиці, і зокрема – проблем зовнішньої політики та дипломатії, знайде в посібнику інформацію для роздумів.

У цілому ж, студенти, слухачі та викладачі отримали у своє розпоряджен-

ня доброякісний, змістовний, виважений у науково-теоретичному і методичному плані та виданий на належному поліграфічному рівні навчальний посібник, який не поступається кращим європейським зразкам навчальних видань. Залишається лише сподіватися, що він найближчим часом надійде до свого читача і разом з ним пройде свою апробацію.

Рекомендуємо нашим читачам цей новий навчальний посібник і сподіваємося, що він зацікавить їх, а студентам-міжнародникам та слухачам Дипломатичної академії України допоможе в засвоєнні начальних курсів «Теорія міжнародних відносин», «Зовнішня політика України», «Компаративна історія, теорія і практика дипломатії», «Дипломатія іноземних держав», «Теорія і техніка ведення переговорів» та ін. Цікавим і важливим доповненням до навчально-методичного посібника є пропонувані автором термінологічний словник та індивідуальні завдання навчально-дослідного характеру.

Навчальний посібник написаний на високому теоретичному та методичному рівні і зацікавить також науковців, професійних політиків, дипломатів, аналітиків з міжнародних питань, спеціалістів у галузі зовнішньополітичної діяльності, викладачів, працівників міністерств і відомств України. Посібник може бути використаний не лише безпосередньо в навчальному процесі. Він може бути цікавий широкому колу науковців та експертів, які вивчають процес прийняття зовнішньополітичних рішень в Україні, а також майбутнім дипломатам.